

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیوان مقدّسی

ملا محمد سعید مقدّسی

گردآورنده:

عبدالعزیز نصریانی

تصحیح و توضیحات:

مروان خرم‌روز

شیراز

انتشارات ایلاف

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : دیوان مقدسی / محمد سعید مقدسی ؛
گردآورنده عبدالعزیز نصریانی.
مشخصات نشر : شیراز: ایلاف، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری : ۲۰۰ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک : ۴۰۰۰۰ ریال: 978-964-198-050-6
وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : شعر فارسی -- قرن ۱۴
شناسه افزوده : نصریانی، عبدالعزیز، ۱۳۵۸ -
رده بندی کنگره : ۱۳۸۹ د ۹۳۶۶ ق/PIR۸۲۳۲
رده بندی دیویی : ۸۹۱/۶۳
شماره کتابشناسی ملی : ۲۱۱۱۰۷۵

آدرس فروشگاه: شیراز، خیابان زلف جنب بانک ملی شعبه ی کوثر، پاساژ صاحب الزمان، تلفن: ۲۳۰۵۶۴۰
دفتر: خیابان فردوسی، نبش کوچه ی ۲، ساختمان شماره ی ۲۰، طبقه ی همکف، تلفن: ۲۲۴۵۷۵۵

www.ilaf.ir

نام کتاب : دیوان مقدسی (اشعار ملا محمد سعید مقدسی)
گردآورنده: عبدالعزیز نصریانی
تصحیح و توضیحات: مروان خرم روز
ناشر: ایلاف
تیراژ: ۱۰۰۰
نوبت چاپ: اول، فروردین، ۱۳۹۰
طرح جلد: گروه طراحی هفت
لیتوگرافی: پردیس
چاپ: دنیا
صحافی: پارس

قیمت: ۴۰۰۰ تومان

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۸-۰۵۰-۶ ISBN: 978-964-198-050-6

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه	۷
مقدمه‌ی مصحح	۱۱
شرح حال شاعر	۱۵
۱. مناجات و توحید باری تعالی	۱۷
۲. مناجات	۱۸
۳. قل هو الله أحد	۱۹
۴. نماز	۲۰
۵. بیان گوشه‌ای از قدرت‌های حق تعالی	۲۱
۶. قضا و تقدیر	۲۴
۷. داستان عشق و حقیقت	۲۵
۸. اشعار عشق و حقیقت	۲۹
۹. قدرت خدا	۳۰
۱۰. رمز و معنی	۳۱
۱۱. انعامات خداوند باری تعالی به بندگان خاص	۳۲
۱۲. سبحانک	۳۵
۱۳. مولود نبی ﷺ	۳۷
۱۴. در وصف تولد خاتم الانبیاء ﷺ	۳۸
۱۵. شرح بیان مولد رسول اکرم ﷺ و مناجات	۳۹
۱۶. در مدح و معراج رسول الله ﷺ	۴۳

۱۷. در وصف معراج خیرالبشر ﷺ ۴۴
۱۸. تاریخ حقایق البیان فی معلوم الآفاق و توحیدنامه و قدرت‌نمایی حق ... ۴۶
۱۹. در بیان خاک آدم که خاص جهان بود ۴۷
۲۰. در بیان آفرینش گوهر عالم که زمین و آسمان از اوست ۴۸
۲۱. آمدن جبرئیل به‌سوی زمین به امر حق تعالی، به طلب خاک آدم ۴۹
۲۲. بُردن عزرائیل خاک آدم از روی تعجیل ۵۱
۲۳. در بیان خمیر کردن گل آدم ۵۳
۲۴. در بیان آن که فرشتگان سجده‌ی آدم نمودند ۵۵
۲۵. در بیان آن که آدم و حوا را از بهشت به‌سوی زمین آوردند ۶۰
۲۶. اصل مطالب و مقاصد در وصف سرور عالم خواجه‌ی کائنات ﷺ ۶۳
۲۷. یار غار ۶۴
۲۸. پند و نصیحت و ذکر خلفای راشدین (رض) ۶۵
۲۹. در بیان دام تزویر و مردم‌فریبی ۶۷
۳۰. نصیحت به اهل فیشور ۶۹
۳۱. پند و نصیحت مقدس به جوانان روشن فکر فیشور ۷۲
۳۲. در بیان راه‌اندازی پمپ بنزین ۷۵
۳۳. پند و نصیحت محمد سعید مقدسی (مقدس) ۷۶
۳۴. حکایت خشکسالی و بی‌بارندگی ۷۹
۳۵. معلّم ۸۲
۳۶. در بیان بردن چهار عبا به‌وسیله‌ی چهار حاجی برای یک ملا ۸۳
۳۷. یادی از گذشتگان و پند و نصیحت ۸۴
۳۸. در بیان ذکر نام اولاد ملا عبدالعزیز (رح) ۹۲
۳۹. طاهر پزگان من ۹۴
۴۰. پند و دعا ۹۸

۴۱. در بیان شرح احوال مرحوم ملامحمدامین حنیفی (عموی مقدس)..... ۱۰۰
۴۲. چند بیت از مقدسی به عموی محترم یونس مؤذنی ۱۰۳
۴۳. چند اشعار برای دل خوشی عمویی ۱۰۴
۴۴. در جواب کسی که از مذمت گویی توبه نموده به مدیحه سرایی پرداخت. ۱۰۵
۴۵. در بیان وفات حسن رنجبر و پند و نصیحت ۱۰۷
۴۶. بیان حج رفتن عبدالغفور عبدی پور از خنج ۱۰۸
۴۷. چند اشعار در وصف عموی فقید جنت مکان ملامحمد خدمتی ۱۰۹
۴۸. مناجات به درگاه حق تعالی، و جواب عمویی برای بار دوم ۱۱۰
۴۹. چند کلامی با مرحوم ملامحمدطیب ۱۱۱
۵۰. حج رفتن مرحوم ملامحمدطیب ۱۱۲
۵۱. آمدن مقدس به فیشور جهت مراسمی در یکی از مدارس ۱۱۳
۵۲. خدمت جناب مستطاب سعادت مآب آقای شیخ امین انصاری ۱۱۴
۵۳. ارشادنامه ۱۱۵
۵۴. در بیان منهدم شدن هواپیمای مسافربری ایران ۱۱۷
۵۵. یادى از علی اکبر آشویی و بیان شور عشق و جوانی ۱۲۰
۵۶. لیس للإنسان إلا ما سعى ۱۲۲
۵۷. چند اشعار مفید از اوصاف شخص سخاوتمند در راه خداوند ۱۲۳
۵۸. هذه الأشعار بكلام القدوسی تقدیم المحبوب رسول الشمسی ۱۲۴
۵۹. تقدیم به رسول شمسى ۱۲۵
۶۰. رفیق مقدس، قدرت الله سلیمانی ۱۲۶
۶۱. تشکر از دهمدار فیشور آقای دهقان ۱۲۷
۶۲. در بیان اوصاف سیدعبدالغفور (رح) ۱۲۸
۶۳. در وصف و شرح حال سیدعبدالغفور (رح) ۱۲۹
۶۴. در جواب نامه‌ی بی تاریخ و بی امضاء ۱۳۱

۶۵	رفتن مقدّس و تنی چند از فیشور و خنج به باقی آباد	۱۳۳
۶۶	پند و نصیحت به بهرام خلوتی	۱۳۴
۶۷	در وصف دکتر نادر خنجی که در بهداری فیشور مشغول به کار بود..	۱۳۵
۶۸	ذکر شهادت سید در نزدیکی هفتّوان از توابع خنج.....	۱۳۶
۶۹	شرح حال روستای "احمدمحمودی"	۱۳۹
۷۰	محمد بن احمد فارسی.....	۱۴۵
۷۱	صالح سخایی	۱۴۶
۷۲	گل‌ها و گلستان	۱۴۹
۷۳	غزل و شعر مسمّط	۱۵۰
۱۵۵	توضیحات اشعار به ترتیب شماره‌ی اشعار و ابیات	

مقدمه

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين ومن تبعهم بإحسان إلى يوم الدين.

خداوند بزرگ را شاکر و سپاس گزارم به خاطر همه‌ی نعمت‌هایی که به من ارزانی داشته است، خصوصاً نعمت ایمان و اسلام که بزرگ‌ترین عطیه و هدیه‌ی باری تعالی می‌باشد. او را می‌ستایم که به من نعمت خواندن و نوشتن عنایت فرمود و از او می‌خواهم که خواندن و نوشتنم را و تمام زندگیم را در جهت رضای خودش قرار دهد: *إِن صَلَاتِي وَنُفْسِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي* لله رب العالمين.

اگر پای صحبت بزرگان فیشور و منطقه‌ی جنوب بنشینیم و تاریخ فیشور را از زبان آنان بشنویم، مردم این دیار را افرادی با فرهنگ، علم‌دوست، شجاع و دلاور می‌یابیم. مردمی که اجداد و نیاکان آن‌ها قرن‌ها در این گوشه از کوره‌ی خاکی زندگی کرده و خوشی‌ها و تلخی‌های زیادی را چشیده‌اند. منطقه‌ای که اگر گوش دلمان را باز کنیم در کوچه پس کوچه‌های آن و در مساجد آن صدای قدم‌ها و ذکر و وردها و زمزمه‌ی تدریس و تعلیم بزرگانی چون سید ابودلف، شیخ ابوطاهر، کاکا بدرالدین سلیمان و ... را می‌شنویم.

خداوند متعال همیشه کسانی را برای تبلیغ و گسترش دینش انتخاب کرده و آن‌ها را به نقاط مختلف این عالم هستی گسیل داشته است. بر همین منوال در فیشور لارستان نیز از زمان ورود اسلام تاکنون کسانی بوده‌اند که به خاطر دین خدا زحمت کشیده و در این راه جان و مال و وقت خود را فدای دیگران کرده‌اند. زمانی که ملا اسماعیل کاریانی بنا به مسائلی که بنده آن‌ها را حکمت خداوندی می‌دانم از کاریان کهن به خنج عزم سفر کرده و از آن‌جا سه فرزند

خود را به فیشور، چاه طوس و بیگرد می‌فرستد بار دیگر تبلیغ دین و تعلیم کلام الهی رونقی تازه پیدا می‌کند و نواده‌های او نیز تاکنون در این راه از هیچ کوششی فروگذار نکرده‌اند.

لازم به یادآوری است که ایشان از اهل سنت و شافعی مذهب بوده‌اند. یکی از نواده‌های ملا اسماعیل، ملا محمد سعید، فرزند ملا محمدنور بوده است که خداوند علاوه بر علم دین به وی طبع شاعری نیز عنایت کرده بود. آن گونه که خود به یاد دارم و از زبان فرزندان او شنیده‌ام مرحوم ملا محمد سعید علاقه‌ی زیادی به شعر گفتن داشت تا جایی که هر کاغذی به دستش می‌رسید فی‌البدایه بر روی آن اشعاری را در پند و نصیحت و بعضاً اشعاری طنزگونه می‌نوشت. ناگفته نماند که پدر ملا محمد سعید، یعنی ملا محمد نور نیز ذوق بالایی در شعر و شاعری داشته است و کتاب جنگنامه‌ی فیشور که در بیان دلاوری‌ها و رشادت‌های مردم این خطه و کدخدای معروف آنان، مرحوم ملا اسد سلیمانی در مقابله با متجاوزین می‌باشد به رشته‌ی تحریر در آورده است.

بعد از فوت ملا محمد سعید، شعرهای ایشان به صورت پراکنده در دست افراد مختلف بود و یا برخی افراد بعضی از شعرهای ایشان را از حفظ داشته و در مجالس برای یکدیگر بازگو می‌کردند. خیلی‌ها نیز مشتاق جمع‌آوری این اشعار بودند اما تاکنون کسی اقدامی در این مورد انجام نداده است تا این که این جانب در سال ۱۳۸۵ شمسی با هدف حفظ اشعار مرحوم ملا محمد سعید و همچنین ایجاد اثری مکتوب و ماندگار برای آیندگان از نسل قدیم و انتقال پیام‌های دینی - اجتماعی ایشان به نسل جدید تصمیم گرفتم اشعار ایشان را جمع‌آوری نموده و به صورت کتاب در آورم.

برای شروع این کار اشعاری را که در دفترهای مختلف و برگه‌های پراکنده نزد فرزند و نوه‌ی ایشان، آقایان محمد و یوسف مقدسی موجود بود تحویل گرفته و تصحیح نمودم. همچنین در ادامه از اشخاصی که گمان می‌کردم

اشعاری از مرحوم نزد ایشان می‌باشد تقاضا نمودم تا نسخه‌ای از آن‌ها را به بنده تحویل بدهند که خوشبختانه آنان نیز با کمال میل قبول کرده و با تحقیق و جست‌وجو نسخه‌های دیگری را نیز پیدا کردند.

اشعار ملا محمد سعید مقدسی بیش‌تر در توحید باری تعالی، نعت رسول الله صلی الله علیه و سلم و دیگر انبیاء و بزرگان دین و نصیحت و ذکر برخی وقایع تاریخی بوده و همیشه در لابه‌لای شعرهایش مردم را به وحدت و همدلی دعوت می‌نماید.

برخی از اشعار ایشان که به صورت مستقیم در مورد اشخاص خاصی سروده است و احتمال می‌رفت در حال حاضر برداشت بدی از آن بشود در این جا نیاورده‌ام و در برخی از شعرها نیز نام افراد حذف شده است.

از آن جا که ممکن است اشعاری از مرحوم ملا محمد سعید موجود باشد که بنده به آن‌ها دست نیافته باشم، از عموم مردم منطقه خواهشمندم اگر اشعاری نزدشان موجود است که در این مجموعه نیامده است در اختیار بنده قرار داده تا در چاپ بعدی به این مجموعه افزوده شود.

لازم می‌دانم از جناب آقای یونس مؤذنی که مقدمه‌ای در مورد شخصیت و اجداد ملا محمد سعید نوشته‌اند و آقای مروان خرم‌روز که تصحیح این مجموعه را بر عهده گرفته‌اند و نیز مدیریت محترم انتشارات ایلاف جناب آقای مجید احمدی که در چاپ هر چه بهتر این مجموعه تلاش داشته‌اند تشکر و قدردانی نمایم. همچنین از آقایان محمد کامل و یوسف مقدسی، فرزند و نوهی مرحوم ملا محمد سعید که قسمت عمده‌ی اشعار را در اختیار این جانب قرار داده‌اند و نیز از آقایان حاج سیف الله خانه باز و علی محمد سلیمانی که در بازخوانی نهایی این مجموعه با بنده همکاری نموده‌اند کمال تشکر می‌نمایم.

عبدالعزیز نصریانی، فیشور لارستان

مقدمه‌ی مصحح

بی‌شک کسانی که هنوز به ادبیات و آثار قدیم ایران اهمیت می‌دهند از خواندن اشعاری بدان سیاق محظوظ خواهند گردید که شاعرانی مانند محمدسعید مقدسی سروده‌اند که گویی روح ادبیات قدیم در آن‌ها حلول کرده است. این شاعران از آخرین دانش‌آموزان مکتب‌هایی هستند که در حلقه‌های خود قرآن، مثنوی، پنج‌گنج و ... را تدریس می‌نمودند. بدین سبب در دواوین شعری این نسل ما با اوزان و مضامینی برمی‌خوریم که قبلاً آن را در اشعار شاعران پارسی‌گوی مطالعه نموده‌ایم.

ویژگی‌های شعری

اگر بخواهیم راجع به اشعار آقای محمد سعید مقدسی اظهار نظر کنیم باید اعتراف کنیم که ایشان صاحب ذوقی سرشار و سالم هستند. هر چند باید گفت که ایشان در سروده‌هایشان به شاعران قدیم مثل سنایی، نظامی، مولانا و ... نظر داشته‌اند ولی گاه به خوبی از پس این مهم برآمده‌اند. بنده چند خصیصه‌ی شعری را در اشعار ایشان دیدم که برایم خیلی جالب بود و به نظرم از نکات قوت شعری و شخصیتی ایشان است. برخی از این خصایص عبارتند از:

- ۱- تقلیدهایی که گاه تقلیدهایی زیبا و پویاست، مثلاً جایی از «بشنو از نی» مولانا الهام می‌گیرد و سخن را به این زیبایی بیان می‌نماید:
نی شکایت از جدایی‌ها کند از نفیرش آن که بی‌غوغا کجاست
می‌بیند که الهام ایشان یک تقلید صرف نیست.

۲- گاه در عین نابوری، ما با تناسباتی در شعر ایشان برمی‌خوریم که خاص شاعران نامی است. مثلاً در شعری که راجع به آقای آشوبی گفته‌اند در کمال تناسب این بیت‌ها را می‌سرایند:

هر آن کس شور و آشوبی ندارد حقیقت دان که محبوی ندارد
زمانه پر شر و شور است و آشوب ولی در چشم نیکان نیک و مرغوب

۳- گاه در وعظ و نصیحت چنان اوج می‌گیرد که ابیاتی هم‌کفو بزرگان پارسی‌گوی سر می‌دهد:

شفا از حق و دارو از طبیب است طبیب حاذق از سوی حبیب است
شکن خرمهره‌ی تن تا که بینی که باشی در صدف دُرِ ثمنی
در این شیشدر باید شد به یک در طریقی نیست از اول تا به آخر
گرفتار هیولای تنی تو اسیر دام پنج اهریمنی تو

۴- استفاده از آیات و احادیث در خلال اشعار که از مختصات شعری بزرگانی چون مولاناست، و مرحوم مقدسی نیز به زیبایی هر چه بیش‌تر از پس این کار برآمده‌اند:

حمد بی‌پایان سزاوار احد یخلق الخالق ما أحصاه عدد

لا تنفع الشفاعة إلا بإذن ربّه فی هذه القيامة
فَعَال و ما یشائی

چگونگی چاپ کتاب

چندی پیش که بنده مشغول اتمام رساله‌ی فوق لیسانس خود بودم، یار فرهنگ‌دوست جناب عبدالعزیز نصریانی که با کوشش فراوان اشعار آقای مقدسی را گردآوری نموده بود، تصحیح و توضیح این اشعار را به این جانب تکلیف فرمودند، این بنده نیز که منتهای آمال خود را در خدمت به فرهنگ و

ادب وطن عزیز خود می‌دانستم و موقعی از این بهتر نمی‌یافتم با کمال میل این تکلیف را پذیرفتم. در اثنا برای پیشبرد بهتر کار دست یاری را به سوی هنرمند فرهیخته سرکار خانم نرجس تفضلی دراز کردیم و ایشان نیز در این مهم ما را یاری کردند تا این دیوان به بهترین شکل در انتشارات پربار ایلاف به چاپ برسد.

مروان خرم‌روز

۲۸ خردادماه ۱۳۸۹، لارستان

www.ketab.ir